

ЗАШТИТА ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ КАО ЕЛЕМЕНТ БЕЗБЕДНОСНЕ КУЛТУРЕ

Сажетак: Након констатације да је насиље у породици озбиљан друштвени проблем који се јавља у свим етничким и социјалним групама, и да је „тамна бројка” ове појаве велика, у раду се указује на неопходност да се друштво озбиљно бори са овим проблемом. Посебно се истиче да деца која су изложена насиљу или присуствују насиљу једног члана породице према другом (што је такође насиље према том детету), учећи такав модел понашања по правилу и сама постају насилници. Насилничко понашање које деца науче код куће као модел понашања, затим такво понашање испољавају у друштву, па је самим тим спречавање насиља у породици важан елемент безбедносне културе. Поред тога, у раду се указује на појам насиља у породици и на мере заштите од насиља у породици, као и на кривично дело насиље у породици из члана 194. Кривичног законика, а на самом крају се дају и закључна разматрања.

Кључне речи: насиље, породица, Истанбулска конвенција, жртва насиља

Увод

Насиље у породици се јавља у свим земљама света и у свим културама, код људи свих раса, етничких група, верских, политичких и сексуалних опредељења, друштвених и културних нивоа. Заштита од насиља у породици представља важан елемент безбедносне културе, јер насиље које се испољава у кругу породице врло брзо се преноси и на односе који постоје изван породице. Тако деца која су изложена или присутна породичном насиљу, учећи такав образац понашања, постају насилни према вршњацима у обданишту, школи, факултету и у другим срединама и на тај начин угрожавају шире друштво, а свакако и оне који нису ништа учинили да спрече или зауставе породично насиље. Тако и њихова деца у крајњем постају посредне жртве насиља у породици. Зато је потребно борити се против ове појаве свим расположивим средствима, пре свега социјалним, едукативним, економским, пропагандним, прекршајним, па на крају и кривичноправним, уз посебан опрез када је реч о кривичном праву.

* veljkodelibasic@mts.rs; + 381 64 1100-761

Породично насиље се може описати као понашање које се испољава кроз континуирану употребу силе, претње или злоупотребе поверења у односима између чланова породице. Све до шездесетих година прошлог века веровало се да је насиље у породици веома ретко и неуобичајено понашање. Многа истраживања која су од тада обављена показала су, међутим, да се насиље у породици појављује у врло различитим облицима, да има много веће размере него што се икада могло претпоставити, као и да пресеца све социјалне и етничке групе. Нажалост, стварне размере насиља у породици тешко је проценити из много разлога, али је вероватније да је оно веће и озбиљније него што било какви статистички подаци то могу да покажу. Истраживања показују да се насиље код нас у великом проценту случајева не пријављује. Узроци непријављивања су страх од осуде средине у којој жртва живи, страх од насилника и неповерење у правни систем (Драшкић, 2008: 342-343).

Насиље у породици се може наћи чак и у породицама у којима се то најмање очекује. Многе породице свесно одржавају фасаду складног живота, док се иза затворених врата одвија права драма. Један од основних принципа којег се породице са дубоким унутрашњим раздором држи јесте да се ништа што се у кући догађа не сме изнети у јавност (Асијел, 2012: 15). Тако се дешава да жртва месецима одлази на лечење код психијатра пре него што лекар открије да је узрок њених тегоба дуготрајно трпљење насилника у породици. Често страх од могућих последица уколико насилник сазна да је жртва неке открила „породичну тајну” спречава пацијента да открије праву истину (Папић, 2015:54).

Наш законодавац је прописао више мера у циљу спречавања насиља у породици, али треба имати у виду чињеницу да за успешну превенцију насиља нису довољне само законске норме. Потребна је шира акција државе која би, на пример, обухватила: сензибилисање јавности у погледу размера, озбиљности и специфичних карактеристика насиља у породици, популарисање информација које се односе на рано откривање и на потенцијалне конфликтне ситуације које могу водити насиљу, промовисање алтернативних метода за решавање унутарпородичних сукоба, обезбеђење адекватног професионалног тренинга за све оне који интервенишу у случајевима насиља, установљавање мултидисциплинарних тимова који би имали задатак да прате насиље у породици и овлашћење да делују у таквим ситуацијама, оснивање „сигурних кућа” за жртве породичног насиља, итд. (Драшкић, 2008: 345).

Насиље у породици ретко се јавља као изолирани напад. У таквим породицама чешће налазимо дугу историју емоционалног и физичког злостављања, врло често цикличког карактера. Тако деца најчешће не сведоче о једном нападу, већ расту у околини у којој се насиље прихвата као начин решавања проблема и где се социјални односи темеље на физичкој доминацији, што утиче на прихватање таквог погледа на свет и резултира целоживотном патологијом детета које се развија у таквој породици. Полазећи од чињенице да је породица, посебно мајка, место у односу с којим дете ствара прва искуства и слику о себи и свету око себе, дете такав модел односа уграђује у свој вредносни систем идентификујући се с понашањем и функционисањем, за дете најважнијих

особа, родитеља. Дете такав модел понашања као једини који познаје уноси у све друге односе у животу. Злостављано дете, посебно дете злостављано од чланова породице, верује да је одговорно за такво понашање одраслих, прихвата наметнуту му кривицу од стране важних особа, родитеља, па касније у животу искључиво функционише из позиције жртве или се идентификује с понашањем злостављача опонашајући га јер је то једини начин на који је научило функционисати (Kocijan-Hercigonja, Hercigonja-Novković, 2009: 181).

Појам насиља у породици и мере заштите од насиља у породици

За успешну борбу против насиља у породици неопходно је дефинисати појам насиље у породици, што свакако није лако имајући у виду чињеницу да не постоји јединствена законска дефиниција овог појма, да је приликом решавања овог проблема потребно имати у виду одредбе међународних конвенција које се односе на ову област и да у теорији наилазимо на различите дефиниције у зависности од полазишта и става који по овом питању заступа одређени аутор.

Многобројне одредбе које се односе на насиље у породици усвојене у међународним документима и у стручној литератури под насиљем у породици подразумевају превасходно насиље над женама. Без обзира што насиље над женама преовладава у укупном броју извршених деликата ове врсте, насиље у породици је шири појам који обухвата насиље између чланова породице и подразумева у најужем смислу насиље над децом и супружницима, а у ширем смислу и над родитељима и свим другим члановима породице. У појединим дефиницијама насиље у породици подразумева и насиље између партнера не само у хетеросексуалним браковима, већ и у истополним заједницама. Насиље се може десити у току везе, док партнери раскидају или када се веза заврши (Марковић, 2016: 158).

Дакле, ни у закону, ни у теорији не постоји сагласност око дефинисања насиља у породици, већ постоји више таквих дефиниција, како у законима тако и у теоријским радовима. Тако Закон о спречавању насиља у породици, овај појам дефинише као акт физичког, сексуалног, психичког или економског насиља учиниоца према лицу са којим се учинилац налази у садашњем или ранијем брачном или ванбрачном или партнерском односу или према лицу са којим је крвни сродник у правој линији, а у побочној линији до другог степена или са којим је сродник по тазбини до другог степена или коме је усвојитељ, усвојеник, храњеник или хранитељ или према другом лицу са којим живи или је живео у заједничком домаћинству.

С друге стране, Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција) у члану 3. тачка б, дефинише насиље у породици као свако дело физичког, сексуалног, психичког или економског насиља до којег дође у породици или домаћинству, односно између бивших или садашњих супружника или партнера, независно од тога да ли учинилац дели или је делио домаћинство са жртвом.

Имајући у виду да су последице насиља у породици тешке телесне и душевне патње углавном жена и деце (од застоја у развоју, различитих облика дисфункција и девијација, па све до болести, инвалидитета и смрти), те да су нека од тих дела посебно трауматична за жртву (на пример, инцест), у породично законодавство уврштене су и материјалноправне и процесно правне одредбе о заштити од насиља у породици. Смисао ових одредби јесте у томе да, пре свега, спрече да насиље које се већ догодило у породици буде настављено или да ескалира у још опаснијем правцу. Другим речима, намера законодавца у овом случају била је да делује превентивно и одвраћајуће, успостављањем просторне дистанце између учиниоца насиља и жртве, како не би дошло до још већег угрожавања живота, физичког или психичког интегритета односно слободе једне особе или озбиљног нарушавања развоја њене личности (Драшкић, 2008: 344-345).

Породични закон забрањује насиље у породици (члан 10), прописујући да свако има право на заштиту од насиља у породици. Овај закон дефинише насиље у породици (члан 197) као понашање којим један члан породице угрожава телесни интегритет, душевно здравље или спокојство другог члана породице. Насиљем у породици, према овом закону, сматра се нарочито: 1) наношење или покушај наношења телесне повреде; 2) изазивање страха претњом убиства или наношења телесне повреде члану породице или њему блиском лицу; 3) присиљавање на сексуални однос; 4) навођење на сексуални однос или сексуални однос са лицем које није навршило 14. годину живота или немоћним лицем; 5) ограничавање слободе кретања или комуницирања са трећим лицима; 6) вређање, као и свако друго дрско, безобзирно и злонамерно понашање. Поред тога, овај закон истим чланом прописује да се члановима породице сматрају: 1) супружници или бивши супружници; 2) деца, родитељи и остали крвни сродници, те лица у тазбинском или адоптивном сродству, односно лица која везује хранитељство; 3) лица која живе или су живела у истом породичном домаћинству; 4) ванбрачни партнери или бивши ванбрачни партнери; 5) лица која су међусобно била или су још увек у емотивној или сексуалној вези, односно која имају заједничко дете или је дете на путу да буде рођено, иако никада нису живела у истом породичном домаћинству.

Важно је истаћи да Породични закон предвиђа и мере заштите од насиља у породици (члан 198). Против члана породице који врши насиље суд може одредити једну или више мера заштите од насиља у породици, којом се привремено забрањује или ограничава одржавање личних односа са другим чланом породице. Мере заштите од насиља у породици су: 1) издавање налога за исељење из породичног стана или куће, без обзира на право својине односно закупа непокретности; 2) издавање налога за усељење у породични стан или кућу, без обзира на право својине односно закупа непокретности; 3) забрана приближавања члану породице на одређеној удаљености; 4) забрана приступа у простор око места становања или места рада члана породице; 5) забрана даљег узнемиравања члана породице. Ове мере могу трајати највише годину дана, с тим што се време проведено у притвору као и свако лишење слободе у вези с кривичним делом односно прекршајем урачунава у време трајања мере

заштите од насиља у породици. Мера заштите од насиља у породици може се продужавати све док не престану разлози због којих је мера била одређена, а може престати и пре истека времена трајања ако престану разлози због којих је мера била одређена.

Према члану 112. став 28. Кривичног законика чланом породице сматрају се: супружници, њихова деца, преци супружника у правој линији крвног сродства, ванбрачни партнери и њихова деца, усвојилац и усвојеник, хранилац и храник. Члановима породице сматрају се и браћа и сестре, њихови супружници и деца, бивши супружници и њихова деца и родитељи бивших супружника, ако живе у заједничком домаћинству, као и лица која имају заједничко дете или је дете на путу да буде рођено, иако никада нису живела у истом породичном домаћинству.

Кривично дело насиље у породици

Није спорно да је насиље у породици изузетно штетна друштвена појава. Ово кривично дело у принципу непосредно погађа члана породице који је жртва другог члана породице, али оно напада и породицу као такву, и руши одређене устаљене породичне вредности које су од великог друштвеног значаја. Посебно су опасни они облици насиља у породици који се испољавају према деци и малолетним лицима уопште и ту је потребно испољити посебно пажљив приступ у кривичном поступку, и, пре свега, водити рачуна да оваква жртва не претрпи и додатне штетне последице (Шкулић, 2012а: 71)

Насиље у породици представља озбиљан проблем у савременим друштвима, тако да је све већи број оних законодавстава која предвиђају ово кривично дело, иако се инкриминисано понашање углавном може обухватити и постојећим инкриминацијама (нпр. угрожавање сигурности, принуда, злостављање малолетног лица, а у случају наступања теже последице, тешка телесна повреда, нехатно лишење живота итд). Међутим, због давања комплексне кривичноправне заштите, као и због значаја овог феномена, оправдано је прописати посебно кривично дело насиље у породици. Ипак, извесну сумњу у погледу прописивања једне овакве инкриминације побуђује аргумент да у случајевима када је дошло до драстичног погоршавања односа у једној породици, које се изражава у насиљу једног члана према другом члану породице, таква породица не може ни да опстане, односно у том случају не постоје елементарни услови за даљи заједнички живот тих чланова породице. И у погледу генералне превенције, поставља се питање да ли је кривично право позвано да спречава потенцијалне учиниоце овог кривичног дела, односно чланове породице да не врше насиље једно према другом. Да ли кривично право треба да штити чланове породице једне од других и да ли може да заштити у тој мери нарушене породичне односе? Наравно, сваки члан породице има право на заштиту својих основних права, као и сваки други човек, али да ли му припада и право на додатну кривичноправну заштиту од чланова сопствене породице? (Стојановић, 2012: 572).

С обзиром на невероватно широку дефиницију члана породице у Породичном закону, па иако нешто сужену, још увек такође поприлично екстензивно дефинисање „члана породице” у Кривичном закону, велико је питање да ли кривично дело насиље у породици објективно заслужује да се уопште и сматра кривичним делом против „породице”, односно кривичним делом којим се штити „породица”, као што би се то рутински могло закључити с обзиром на законску систематизацију, односно сврставање те инкриминације у групу кривичних дела против брака и породице. Ради се у ствари о поприлично хетерогеном кривичном делу с обзиром на објект заштите, које се делом може сматрати кривичним делом против живота и тела, делом против полне слободе итд. (Шкулић, 2012: 68)

Кривично дело насиље у породици из члана 194. Кривичног законика, први пут је прописано у Србији 2002, изменама и допунама Кривичног закона РС из 1977. (Закон о изменама и допунама Кривичног закона РС, *Службени гласник РС*, број 10/2002). Ово кривично дело има основни, три тежа облика и посебни облик.

Основни облик

Основни облик (став 1) постоји онда када се применом насиља, претњом да ће се напасти на живот или тело, дрским или безобзирним понашањем угрожава спокојство, телесни интегритет или душевно стање члана своје породице. Поставља се питање да ли је угрожавање радња извршења која се врши применом насиља или претњом да ће се напасти на живот или тело, дрским или безобзирним понашањем, или је реч о последици. Уколико би се узело да је угрожавање радња извршења, онда би било довољно да је радња предузета једанпут да би постојало кривично дело. Међутим, има више основа став да је угрожавање спокојства, телесног интегритета или душевног стања последица у виду конкретне опасности која траје краће или дуже време.

Дакле, код одређивања шта представља радњу извршења овог кривичног дела заступљена су два мишљења. Прво схватање полази од граматичког тумачења обележја дела, где је радња описана као угрожавање. То што је радња одређена последично не треба да буни, јер слично посредно дефинисање радње преко последице дела налазимо и другде, нарочито код типичних последичних деликата као што су убиство или телесно повређивање. Примена насиља, претња да ће се напасти на живот или тело, дрско или безобзирно понашање овде би представљали само начин проузроковања. У прилогу тврђења да је радња извршења овог дела угрожавање говори и то, што законодавац радње извршења редовно описује глаголом, а тај глагол је овде управо угрожавање („ко ... угрожава ...”). Друго становиште, заступљеније у литератури, полази од тога да угрожавање овде представља последицу дела, а да су радње извршења: примена насиља, претња да ће се напасти на живот или тело, као и дрско или безобзирно понашање. Ово схватање је догматски исправније, јер је тешко бранити став да и код других последичних деликата, где је због специ-

фичности законодавне технике законодавац радњом учинио сваку делатност што води проузроковању дате последице - последица заправо радња извршења. У односу на друга слична последично одређена дела, насиље у породици се разликује по томе, што овде законодавац није сматрао да сваки начин проузроковања стања угрожености члана породице задовољава, већ је изричито навео поједине радње извршења дела (Вуковић, 2012: 127-128).

Имајући у виду природу овог кривичног дела, реч је о једном континуираном стању у коме се налази један члан породице услед радњи које предузима други члан породице према њему. Радња извршења била би, према томе, примена насиља, употреба квалификоване претње, дрско или безобзирно понашање. Кривично дело може, међутим, постојати и онда када је радња извршења предузета само једном, али имајући у виду последицу, то зависи од тога о ком облику радње извршења се ради. Док је код коришћења грубог насиља и употребе квалификоване претње у неким случајевима довољно да је радња и једанпут предузета да би дошло до угрожавања спокојства, телесног интегритета или душевног стања пасивног субјекта, дрско и безобзирно понашање, по правилу, може проузроковати то угрожавање само онда када се више пута понавља. Неопходно је да је радња извршења таква да је објективно подобна да доведе до угрожавања спокојства, телесног интегритета или душевног стања члана породице. Између угрожавања и радње извршења мора постојати узрочна веза. Предузета радња мора проузроковати угрожавање спокојства, телесног интегритета или душевног стања (Стојановић, 2012: 572-573).

Када се има у виду природа овог кривичног дела, пре свега социјални смисао његовог бића, заштитни објект и последица, може се закључити да број неопходних делатности зависи од природе саме радње која се предузима. Пошто је за постојање кривичног дела потребно да је предузета таква радња извршења која је објективно подобна да доведе до угрожавања спокојства, телесног интегритета или душевног стања пасивног субјекта, то значи да је у неким случајевима довољно да радња буде предузета једанпут, док би у другим случајевима било нужно да делатност која представља радњу извршења буде предузета више пута. Вишекратно предузимање радње извршења потребно је када су у питању делатности које чине само сегменте јединственог понашања које је подобно да проузрокује последицу као обележје бића кривичног дела. Пасивни субјект јесте члан породице. Код основног облика кривичног дела то може бити само пунолетни члан породице (Стојановић, Делић, 2013: 110).

Треба рећи и да део литературе екстензивно одређује појам насиља. Тако се наилази на схватање да насиље у смислу ове инкриминације може бити физичко, психолошко, емоционално и економско, „док је сексуално насиље инкриминисано у глави XVII као кривична дела против полне слободе” (Константиновић Вилић, 2011: 176, према Вуковић, 2012: 130). Слично разумевање насиља полази заправо од дефиниције акта насиља из Породичног закона, што је као полазиште у дефинисању аката насиља наишло на симпатије и у литератури. Овакво широко одређење насиља је неприхватљиво из више разлога. Најпре, насиље у свом језичком значењу подразумева искључиво насилно понашање - примену силе, тј. искључиво физичко насиље (употребу физичке

снаге). Примена насиља и претња да ће се напасти на живот или тело не обухвата некакво психолошко, емоционално или економско условљавање другог, јер то не допушта језик норме. Осим тога, ове радње више наликују злостави другог, што је законодавац, да је хтео, могао да укључи у опис насиља у породици, с обзиром да сличне радње већ постоје у Кривичном законнику. Слично размишљање је могуће само унутар радње дрског или безобзирног понашања, а никако некаквим екстензивним тумачењем појма насиље. Такво тумачење неприхватљиво је уосталом и имајући у виду како законодавац употребљава радњу насиља у другим инкриминацијама из Кривичног законика. Даље, издвајање сексуалног насиља по дејству на плану стицаја - крајње је недоследно. Ако сексуално насиље према члану породице треба квалификовати само као дело против полне слободе, онда не постоје довољни разлози да се телесно повређивање члана породице сматра сфером обухвата насиља у породици као кривичног дела. Исти задатак могле су адекватно да обухвате и постојеће инкриминације лаке и тешке телесне повреде. На крају, поједине форме овако схваћеног насиља по својој садржини на неприхватљив начин проширују зону кажњивог. Тако се емоционално насиље разуме као „неисказивање љубави и пажње, одбацивање, занемаривање емотивних потреба члана породице итд” (Константиновић Вилић, 2011: 177, према Вуковић, 2012: 130). Неведене радње не могу представљати кривично дело насиље у породици. Оне се могу у феминистичком, виктимолошком и уопште криминолошком дискурсу сматрати видом породичног насиља, али слично схватање не задовољава строге захтеве начела законитости у кривичном праву (Вуковић, 2012: 129-130).

Извршилац може бити само члан породице, док саучесник, односно подстрекач или помагач могу бити и лица изван тог круга, тј. било које лице. Ово кривично дело се може извршити само с умишљајем, а прописана је казна затвора од три месеца до три године.

За кривично дело насиље у породици, кривично гоњење се предузима и води по службеној дужности. Када је реч о основном облику, у литератури се уз навођење одговарајућих аргумената, а пре свега да кривично право не би смело да се меша у интерперсоналне односе који постоје у браку, предлаже да се гоњење предузима по предлогу оштећеног (нпр, Симић, 2015: 532-533). Иако се за овакав предлог дају одговарајући аргументи, који се поткрепљују примерима из праксе, што доводи до закључка да су ти аутори у праву, треба рећи да се такав предлог не може прихватити јер то није у складу са Конвенцијом савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција).¹ Србија је потписала ову конвенцију којом се предвиђа да кривично гоњење не сме да зависи од спремности жртве да

¹ Више о томе, видети: Стојановић, Зоран (2016): Силовање без принуде, усаглашавање КЗ Србије са чланом 36 Истанбулске конвенције, *Журнал за криминалистику и право*, Београд; Стојановић, Зоран (2016): Усаглашавање КЗ Србије са Истанбулском конвенцијом, *Доминантни правци развоја кривичног законодавства и друга актуелна питања у правном систему Србије*, Копачник; Делибашић, Вељко (2016): Усклађивање кривичног законодавства са Истанбулском конвенцијом, *Европске интеграције и казнено законодавство (поглавље 23 - норма, пракса и мере хармонизације)*, Златибор.

поднесе пријаву или сведочи против било ког учиниоца (члан 18. став 4), односно да кривична дела из Истанбулске конвенције важе независно од природе односа између жртве и учиниоца (члан 43).

Тежи облици и посебан облик кривичног дела

Кривично дело насиље у породици има три тежа и један посебан облик. Тежи облик постоји (став 2) ако је при извршењу основног облика коришћено оружје, опасно оруђе или друго средство подобно да тело тешко повреди или здравље тешко наруши, за који је прописана казна затвора од шест месеци до пет година.

Ако је услед неког облика из прва два става наступила тешка телесна повреда или тешко нарушавање здравља или су учињена према малолетном лицу, радиће се о тежем облику (став 3) за који је прописана казна затвора од две до десет година. Посебно битна чињеница, утврђена истраживањем које је извршено на територији Општине Земун, показује да се у 66% ситуација, тамо где у породици постоје деца, насиље врши у њиховом присуству. И друга истраживања показују да у породицама у којима постоји насиље, деца присуствују у око 3/4 насилничких инцидената (Поповић, 2015: 485). Имајући у виду да је насиље између партнера извршено пред децом, својеврсно насиље над децом, и то психичко насиље које често по последицама може бити далеко теже од физичког насиља, аргументовано би се у том случају могао бранити став да насиље пред децом представља насиље над децом, тј. да постоји овај тежи облик кривичног дела. Међутим, у пракси такав став још увек није прихваћен.

Најтежи облик постоји ако је услед неког од облика прописаних у прва три става наступила смрт члана породице, када се учинилац кажњава казном затвора од три до петнаест година. Овде треба нагласити да је разлика између овог кривичног дела и кривичног дела тешко убиство у томе што је овде смрт члана породице обухваћена нехатом учиниоца, док је код кривичног дела тешко убиство из члана 114. тачка 10. Кривичног законика дошло до умишљајног убиства члана породице којег је учинилац претходно злостављао.

Посебан облик (став 5) прописује казну затвора од три месеца до три године и новчану казну за лице које прекрши мере заштите од насиља у породици које му је суд одредио на основу закона.

Закључак

Насиље у породици је изузетно штетна друштвена појава која се појављује у врло различитим облицима и има много веће размере него што се икада могло претпоставити, а присутна је у свим социјалним и етничким групама. Жртве насиља у породици, због страха од насилника, срамоте, неповерења у

државне органе и многих других, ретко пијављују насиље у породици па је „тамна бројка” код овог кривичног дела велика. Такође, и лица која знају да се у некој породици спроводи насиље то не пријављују државним органима, јер је код нас у друштву дуго времена било присутно мишљење да је оно што се дешава иза врата нечијег дома, само проблем те породице и да друштво не сме да се меша у „породичне” односе.

Наравно, такво мишљење је неприхватљиво, јер када дође до озбиљног насиља, па макар се то дешавало у кругу породице, друштво мора да реагује на одговарајући начин, пре свега да би заштитило жртву од насиља. Поред тога, деца која су врло често изложена насиљу, било да се над њима непосредно врши физичко или психичко насиље, било да присуствују насиљу које се врши према неком другом члану породице (по правилу, његовој мајци), учећи такав модел понашања, врло брзо и сама постају насилници. Када та деца, која су првобитно била жртве насиља, постану насилници у својој околини, школи, факултету, улици итд, онда то више није „унутрашњи проблем једне породице”, већ целог друштва. Тада друштво према њима реагује одговарајућим репресивним мерама, уместо да је благовремено реаговало и спречило да та деца буду жртве насиље и тако једног дана и сама постану насилници.

Србија је поставила законски оквир за борбу против насиља у породици потписивањем Истанбулске конвенције, доношењем Закона о спречавању насиља у породици и прописивањем већег броја норми с тим циљем у већ постојећим законима. У тим оквирима посебно место има кривично дело насиље у породици из члана 194. Кривичног законика. Код овог кривичног дела постоји тежи облик (став 3) који, између осталог, постоји ако је основни облик дела извршен према малолетном лицу. Имајући у виду да је насиље које се врши пред дететом (али и пред малолетником) својеврсно психичко насиље према том лицу, аргументовано би се могао бранити став да се и у том случају ради о насиљу према малолетном лицу, односно о тежем облику овог кривичног дела. Ипак, треба рећи да судска пракса за сада не прихвата овакав став.

Свакако, насиље у породици представља врло сложену појаву која се не може лако и једноставно сузбијати јер је карактерише много специфичности, пре свега чињеница да је реч о сложеним интерперсоналним односима унутар саме породице, тако да је решавању овог проблема неопходно приступити организовано на свим пољима друштвеног деловања па и доследном применом кривичноправних прописа којима се сузбија овакво понашање. При томе треба имати у виду да је заштита од насиља у породици елемент безбедносне културе, јер ако се спречи или сузбије насиље у породици, смањиће се могућност да се деца из таквих породица (над или пред којом се врши насиље), учећи такав модел понашања, појаве у друштву као насилници, а тиме ће и друштво у целини бити безбедније.

Литература:

1. Kocijan-Hercigonja Dubravka, Hercigonja-Novković Vesna (2009): Djeca, mladi i nasilje u obitelji, *Medicus*, Vol. 18, No. 2, Zagreb.
2. Asijel, Isak (2012): Zavera ćutanja, *Nasilje u porodici, zbornik radova sa naučnog skupa*, Beograd.
3. Vuković, Igor (2012): Nasilje u porodici kao krivično delo - pojedini problemi u primeni prava, *Nasilje u porodici, zbornik radova sa naučnog skupa*, Beograd.
4. Delibašić, Veljko (2016): Usklađivanje krivičnog zakonodavstva sa Istanbulskom konvencijom, *Evropske integracije i kazneno zakonodavstvo (poglavljje 23 - norma, praksa i mere harmonizacije)*, Zlatibor.
5. Draškić, Marija (2008): Nasilje u porodici: prva presuda Vrhovnog suda Srbije, *Analiz Pravnog fakulteta u Beogradu*, Beograd.
6. Konstantinović Vilić, Slobodanka (2011): Krivičnopravna zaštita žrtava nasilja u porodici, *Pravna klinika za zaštitu prava žena*, Niš.
7. Marković, Saša (2016): Nasilje u porodici u sudskoj praksi Republike Srbije i Evropskog suda za ljudska prava, *Evropske integracije i kazneno zakonodavstvo (poglavljje 23 - norma, praksa i mere harmonizacije)*, Zlatibor.
8. Papić, Tihomir (2015): Nasilje u porodici - psihijatrijski aspekt, *Pokrajinski zaštitnik građana - ombudsman, 10 godina mreže život bez nasilja*, Beograd.
9. Popović, Dragan (2015): Kriminalistička analiza krivičnih dela nasilja u porodici izvršenih na teritoriji Opštine Zemun, *Kultura polisa*, Novi Sad.
10. Simić, Dragana (2015): Krivičnopravna zaštita od nasilja u porodici, *Kultura polisa*, Novi Sad.
11. Stojanović, Zoran (2012): *Komentar Krivičnog zakonika*, Beograd.
12. Stojanović, Zoran (2016): Silovanje bez prinude, usaglašavanje KZ Srbije sa članom 36 Istanbulske konvencije, *Žurnal za kriminalistiku i pravo*, Beograd.
13. Stojanović, Zoran (2016): Usaglašavanje KZ Srbije sa Istanbulskom konvencijom, *Dominantni pravci razvoja krivičnog zakonodavstva i druga aktuelna pitanja u pravnom sistemu Srbije*, Kopaonik.
14. Stojanović, Zoran, Delić, Nataša (2013): *Krivično pravo posebni deo*, Beograd.
15. Škulić, Milan (2012): Krivičnopravni aspekt - osnovni stavovi, *Nasilje u porodici, zbornik radova sa naučnog skupa*, Beograd.
16. Škulić, Milan (2012a): Krivično delo nasilje u porodici, *Nasilje u porodici, zbornik radova sa naučnog skupa*, Beograd.

PROTECTION AGAINST DOMESTIC VIOLENCE AS THE ELEMENT OF SAFETY CULTURE

Summary: After ascertaining that domestic violence is a serious social problem that occurs in all ethnic and social groups, and the „dark figure” of this phenomenon is large, this work indicates the need for the society to seriously deal with this problem. Especially emphasizes that children who are exposed to violence or witnessing violence of one family member on another (which is also violence against the child), and with learning of such a model of behavior, as a rule themselves become abusers. Violent behavior that children learn at home as a model of behavior, then this behavior manifests in society, and therefore the prevention of domestic violence is an important element of safety culture. In addition, this work refers to the notion of domestic violence and the measures of protection from domestic violence, as well as the criminal offense of domestic violence under Article 194 of the Criminal Code, and at the very end, gives the concluding remarks.

Key words: violence, family, the Istanbul Convention, the victim of violence